

**O‘ZBEKISTONDA SPORT VA JISMONIY TARBIYANING
RIVOJLANISH TARIXI (1991-2025)**

A.R XALIMOV

MILLAT UMIDI UNIVERSITETI

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O‘zbekistonda sport va jismoniy tarbiya tizimining 1991–2025-yillar oralig‘idagi rivojlanish jarayoni, davlat siyosatida sportning tutgan o‘rni hamda sohadagi yutuqlar tahlil qilingan. Mustaqillikdan so‘ng yaratilgan sport infratuzilmasi, xalqaro musobaqalarda erishilgan natijalar va yoshlar siyosatida sportning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, so‘nggi yillarda sportda raqamli texnologiyalar va ayollar sportining rivojlanishiga e‘tibor qaratilgan.*

Kalit so‘zlar: *sport, jismoniy tarbiya, mustaqillik, sog‘lom turmush tarzi, yoshlar siyosati, sport infratuzilmasi, O‘zbekiston, innovatsiya.*

Annotation: *This article analyzes the development of sports and physical education in Uzbekistan between 1991 and 2025, focusing on the role of sports in state policy and the achievements in the field. It highlights the creation of sports infrastructure after independence, the successes of Uzbek athletes in international competitions, and the importance of sports in youth policy. The article also emphasizes the introduction of digital technologies and the progress of women’s sports in recent years.*

Keywords: *sports, physical education, independence, healthy lifestyle, youth policy, sports infrastructure, Uzbekistan, innovation.*

Аннотация: *В данной статье рассматривается процесс развития спорта и физического воспитания в Узбекистане в период с 1991 по 2025 годы, анализируется роль спорта в государственной политике и достижения в этой сфере. Освещено создание спортивной инфраструктуры после обретения независимости, успехи узбекских спортсменов на международных*

аренах и значение спорта в молодежной политике. Также уделено внимание внедрению цифровых технологий и развитию женского спорта в последние годы.

Ключевые слова: спорт, физическое воспитание, независимость, здоровый образ жизни, молодежная политика, спортивная инфраструктура, Узбекистан, инновации

Kirish:

1991-yil 31-avgustda O‘zbekiston mustaqillikka erishgach, mamlakat ijtimoiy-madaniy, iqtisodiy va siyosiy hayotida tub o‘zgarishlar ro‘y berdi. Shu bilan birga, sport va jismoniy tarbiya sohasi ham mustaqil davlatning bir qismi sifatida yangicha yo‘lga tushdi. Mustaqillikning ilk davrlaridan boshlab, jismoniy tarbiya va sportni keng ommalashtirish, yoshlarni chiniqtirish va xalqaro maydonda o‘z nomini tanitish vazifalari davlat siyosatida muhim o‘rin oldi. Ushbu maqolada 1991-yildan boshlab 2025-yilgacha bo‘lgan davr ichida O‘zbekistonda sport va jismoniy tarbiya sohasida yuz bergan o‘zgarishlar, infratuzilma, davlat siyosati, xalqaro natijalar hamda istiqboldagi vazifalar tahlil qilinadi.

Mustaqillikning ilk bosqichi (1991-2000)

Mustaqil davlat sifatida yangi qonunlar, normativ hujjatlar va sportni rivojlantirish strategiyalari qabul qilina boshlandi. Masalan, “Jismoniy tarbiya va sport to‘g‘risida”gi qonun mustaqillikdan keyin qabul qilingan ilk hujjatlardan biridir. 1991-yillarda maktablarda jismoniy tarbiya mashg‘ulotlari orqali ommaviy sportga jalb qilish imkoniyatlari yaratildi.

1990-yillar o‘rtalarida milliy jamoalar mustaqil holatda xalqaro maydonga chiqish imkoniyatiga ega bo‘ldi. O‘zbekiston Milliy Olimpiya qo‘mitasi tashkil topishi va sportchilarning mustaqil davlat bayrog‘i ostida qatnashishi, yurtimiz sport tarixida muhim bosqich bo‘ldi. Bu davrda sport maktablari, stadionlar, jismoniy tarbiya bo‘yicha o‘quv markazlari paydo bo‘la boshladi. Shuningdek, bu bosqichda milliy sport turlari, xususan an‘anaviy kurash (Kurash) kabi turlar qayta jonlantirila boshladi. Bu, nafaqat sport tarixi balki milliy madaniyatni tiklash jihatidan ham ahamiyatli edi.

2000-yillar: infratuzilma va xalqaro maydon

2000-yildan boshlab O‘zbekistonda sport infratuzilmasi sezilarli darajada rivojlana boshladi. Maktablar, kollej-universitetlar sport zallari bilan ta’minlandi, viloyatlar va tumanlarda minifutbol, basketbol, voleybol maydonchalari qurildi. Masalan, 2022-yilda “ommalashgan sport”ni rivojlantirish bo‘yicha prezident yig‘ilishida ma’lum bo‘lishicha, mahalla hududlarida 7 000 ga yaqin sport maydonchasi tashkil etilgan. Shu davrda sportchilarning xalqaro maydondagi muvaffaqiyatlari ham ko‘paydi. Masalan, 1996-yilda Atlantada bo‘lib o‘tgan Olimpiya o‘yinlarida bokschi Muhammadqodir Abdullayev oltin medal olgan edi — bu o‘zbek sporti uchun yangi sahifa edi.

2000-yillarda futbol, bokschilik, kurash, dzyudo, gimnastika kabi sport turlari imtiyozli holatga keldi. Masalan, futbol bo‘yicha alohida tadqiqot: “The History of the Football Game and the Development of Football in Uzbekistan” degan maqolada futbol tarixiga alohida to‘xtalgan.

2010-yillar: davlat siyosati, mexanizmlar, massaviy sport.

2010-yillarga kelib, O‘zbekistonda sportni rivojlantirishga davlat darajasida katta e’tibor qaratildi. Sportga oid konsepsiyalar, dasturlar va strategiyalar ishlab chiqildi. 2018-yil 5-martdagi PF-5368 farmoni bilan jismoniy tarbiya va sport sohasida davlat boshqaruvi tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari belgilandi.

Mahalliy darajada ham ommaviy sport faoliyati kengaydi: makhalla, tuman va shahar darajasida sport musobaqalari tashkil etildi, bolalar-yoshlar sport maktablari faollashdi. Toshkent, Samarqand, Buxoro kabi shaharlarda xalqaro turnirlar o‘tkazildi. Milliy sport turlari ham o‘z o‘rnini mustahkamladi: kurash, belbog‘li kurash, xalqaro musobaqalarda qatnashish va medallar sohibi bo‘lish masalalari kun tartibiga keldi. 2020-2025: Innovatsiya, e-sport va global sahna 2020-yillarga kelib, sport sohasida global tendensiyalar O‘zbekistonga ham ta’sir ko‘rsatdi. Raqamli texnologiyalar, elektron sport (e-sport), onlayn mashg‘ulotlar va jismoniy faollikni targ‘ib qilishning yangi shakllari paydo bo‘ldi. Ayollar sportini rivojlantirish ham ustuvor vazifa bo‘ldi.

2022-yilda davlat rahbari yig'ilishida aytilishicha: mahallalarda 118 ta sport kompleksi ochilgan. Shuningdek, 2022-yil fevralida O'zbekiston Respublikasi Sportni rivojlantirish vazirligi tashkil etildi. Xalqaro natijalarga ham qo'l urila boshlandi. Paralimpik sportlar, futbol, atletika va boshqa turli turlarda sportchilarimiz jahon maydonida ko'rinish bera boshladilar. Masalan, "HISTORY OF DEVELOPMENT OF PARALYMPIC SPORTS COMPETITIONS IN UZBEKISTAN" degan tadqiqotda bu sohaning rivoji yoritilgan.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev raisligida 1 aprel kuni yoshlar o'rtasida ommaviy sportni rivojlantirish chora-tadbirlariga bag'ishlangan yig'ilish o'tkazildi.

O'zbekistonda jismoniy tarbiya uchun yaxshi sharoitlar yaratilmoqda. Xususan, so'nggi uch yilda 118 ta sport majmuasi foydalanishga topshirilib, mahallalarda (mahalliy aholi punktlari) 7 mingta sport maydonchasi qurildi. 3,5 ming mini-futbol, 6 ming basketbol, voleybol, 663 badminton kortlari, mingdan ortiq sport zallari mavjud. Har bir tuman va shahar markazida salomatlik va veloyo'laklar tashkil etildi. Yangi rivojlanish strategiyasida kelgusi besh yil ichida jismoniy tarbiya va sport bilan muntazam shug'ullanuvchilar sonini 33 foizga yetkazish vazifalari belgilangan. O'zbekiston Prezidentining 2022-yil 18-fevraldagi Farmoni va qarori bilan Sportni rivojlantirish vazirligi tashkil etilgan bo'lib, uning eng muhim vazifalaridan biri bolalar va yoshlar o'rtasida sportni ommalashtirishdir.

Yig'ilishda bu boradagi ish rejalari taqdim etildi.

Sportni rivojlantirish vazirligiga mahallalar yoshlar yetakchilari bilan birgalikda yil davomida 6 million nafar yoshlarni ommaviy sport tadbirlariga qamrab olish vazifasi yuklatildi. Shu maqsadda 10 apreldan boshlab mahalla, tuman, viloyat va respublika miqyosida ommaviy sport tadbirlari o'tkazilib, ularni tashkil etish uchun Yoshlar kitob fondi orqali har bir viloyatga 100 million so'mgacha, shuningdek, g'oliblarni taqdirlash uchun 1 milliard so'mgacha mablag' ajratiladi. Eng yaxshi ishtirokchilar tuman va shahar, viloyat va terma jamoalarga saralab olinadi. Mahallalarda sport infratuzilmasini yaxshilash, loyihalar tannarxini optimallashtirish, sport maydonchalarini yaratish bo'yicha ko'rsatmalar berildi. Yoshlarni ommaviy sport tadbirlariga jalb etish bo'yicha mahallalar reytingini ishlab

chiqish, “qoniqarsiz” bahoga ega bo‘lgan mahallalarga taniqli murabbiy va sportchilarni berish zarurligi ta’kidlandi. Mahallalarda Olimpiya va Paralimpiya o‘yinlari, xalqaro musobaqalar g‘oliblarining yoshlar bilan rag‘batlantiruvchi uchrashuvlarini o‘tkazish muhimligi ta’kidlandi. Ana shu vazifalarni inobatga olgan holda ommaviy sportni yanada rivojlantirish, joriy yilda Xanchjou shahrida bo‘lib o‘tadigan Osiyo o‘yinlariga har tomonlama puxta tayyorgarlik ko‘rish, murabbiylarni tayyorlash tizimini takomillashtirish bo‘yicha qarorlar tayyorlash topshirildi.

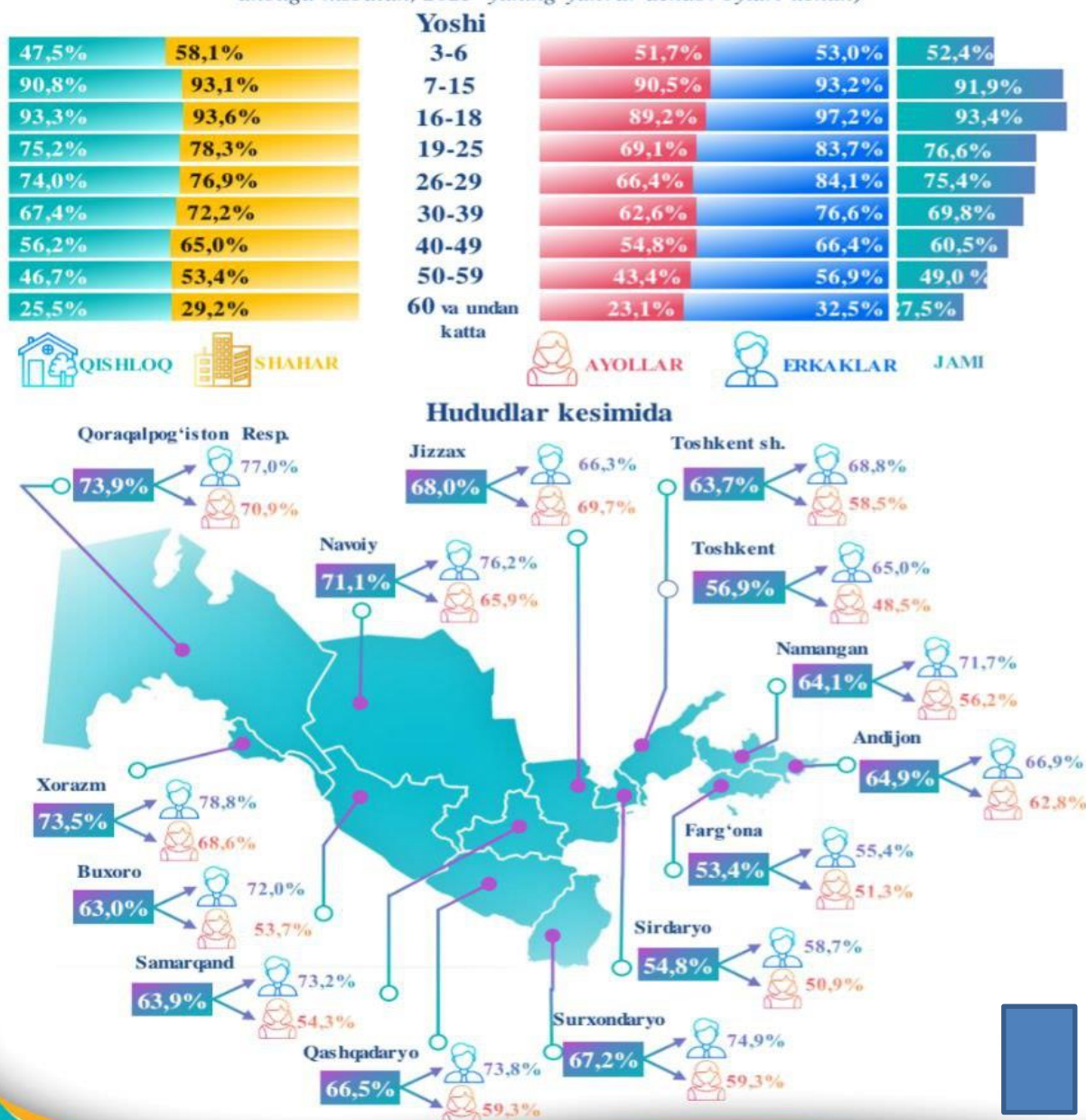
Joriy yilning 14-mart kuni boks bo‘yicha Bahodir Jalolov va gimnastika bo‘yicha Oksana Chusovitina maktablarini tashkil etish to‘g‘risida Prezident qarorlari qabul qilindi. Yig‘ilishda mazkur maktablarni tashkil etish bo‘yicha galdagi ishlar yuzasidan hisobot tinglandi.

Bu ma’lumot: PRESIDENT.UZ sayitidan olindi.

Quyidagi rasmda 2023-yil yakunlariga ko‘ra O‘zbekiston Respublikasida jismoniy tarbiya va sport bilan shug‘ullanayotgan aholining yoshi, jinsi va yashash joyi bo‘yicha taqsimoti keltirilgan (O‘zbekiston Respublikasi statistika agentligi ma’lumotlari asosida).

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA JISMONIY TARBIYA VA SPORT

Jismoniy mashg'ulotlar bilan shug'ullangan shaxslar (uy xo'jaliklari a'zolari) ulushi, yoshi, jinsi va yashash joyi (shahar-qishloq) kesimida
(uy xo'jaliklari tanlama kuzatuv natijalariga asosan, tegishli yosh guruhi bo'yicha kuzatilgan barcha aholiga nisbatan, 2023- yilning yanvar-dekabr oylari uchun)

O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha tanlama kuzatuv natijalari, 2023-yil.

www.stat.uz

Qadam-qadam bosqichlar

– Strategik hujjatlar va qonunchilik

Mustaqillikdan so'ng O'zbekistonda sport va jismoniy tarbiya sohasida ko'plab huquqiy hujjatlar qabul qilindi. Masalan, "Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida"gi qonun, farmonlar, qarorlar. Bu hujjatlar sportni davlat siyosati xaritasiga qo'shdi.

– Infratuzilma va mahallalarning ishtiroki

Sport maydonchalari mahallalarda qurildi, yoshlarga sport bilan shug'ullanish imkoniyatlari yaratildi. Mahalla darajasida sportni rivojlantirishga alohida e'tibor berilmoqda.

– Milliy va xalqaro sportchilar, medallar

Xalqaro arenada o'z nomini tanitgan sortchilarimiz sport tarixi sahifalarida alohida o'rin egallaydi. Bu esa yoshlar uchun motivatsiya manbaiga aylangan.

– Ommaviy sport va sog'lom turmush tarzi

"Harakatlar strategiyasi", "Sog'lom turmush tarzi" kabi tushunchalar sport bilan butun jamiyatni qamrab olmoqda. Yoshlar, maktab o'quvchilari, makhalla fuqarolari jismoniy faollikka jalb etilmoqda.

Muammolar va imkoniyatlar

Sport va jismoniy tarbiya sohasida erishilgan yutuqlarga qaramay, hali hal qilinishi lozim bo'lgan masalalar mavjud: yuqori tayyorgarlikdagi infratuzilma hamon ba'zilar yetarli emas, murabbiylar tayyorlash, sportni moliyalashtirish masalalari ko'tarilgan. Xususan, tadqiqotlarda ta'kidlanishicha, jismoniy tarbiya va sport rivojlanishining keyingi bosqichi sifatida yoshlarning sportga qiziqishini doimiy oshirish, milliy sport turlarini xalqaro maydonga olib chiqish va sog'lom turmush tarzini butun jamiyatga singdirish muhim vazifa hisoblanadi.

Manbalar

Quyidagi manbalar asos sifatida foydalanildi:

Utemuratova Dinara Nurillaevna. "History of the Development of Sports in Uzbekistan". (2024)

Meyliyev X., Tajiboyeva G. "Study and Analysis of Development Stages of Physical Culture and Sport in the Republic of Uzbekistan After Independence". (2023)

Mo'ydinov Iqbol Abduxamidovich. "The History of the Formation of a Swimming Sport in Uzbekistan". (2022)

Shermatov Gulom Kaxxorovich. "Development and Distribution of National Sports in Uzbekistan". (2023)

Report from the President of the Republic of Uzbekistan: "Realization of Tasks for the Sport Development Addressed" (2022)

Xulosa

1991-yildan 2025-yilgacha bo'lgan davr mobaynida O'zbekistonda sport va jismoniy tarbiya sohasida sezilarli o'zgarishlar amalga oshdi. Mustaqillikdan so'ng sport infratuzilmasi yaratildi, qonun hujjatlar ishlab chiqildi, milliy sport turlari jonlandi, yoshlar jismoniy faollikka jalb etildi. Xalqaro maydonda erishilgan natijalar — sportchilarning medallari, xalqaro musobaqalarda qatnashuvi — bularning barchasi sportning davlat strategiyasiga kiritilganini ko'rsatadi. Madaniyat, sog'lom turmush, yoshlar tarbiyasi jihatidan sport bugungi kunda faqatgina raqobat maydoni emas, balki jamiyat ruhiyatini shakllantiruvchi muhim elementga aylandi. Kelajakda esa sportni yanada rivojlantirish, yuqori darajada tayyorlangan sportchilarning safini oshirish, milliy sport turlarini global maydonga olib chiqish va sog'lom turmush tarzini yanada ommalashtirish asosiy vazifalar bo'ladi.